

112. Perjantaina 24 päivänä marraskuuta 1995

kello 16.30 (16.43)

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta 2885

Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Jatkettu toinen käsittely
Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 1, josta ilmenee, että suuri valiokunta on päättänyt yhtyä eduskunnan asiassa tekemään päätökseen.

Keskustelu:

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Tuon esille sen, että suuressa valiokunnassa jouduttiin

asiasta äänestämään, mutta liikennevaliokunnan alkuperäistä kantaa kannattaneet jäivät valittavasti vähemmistöön.

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Laki tässä muodossa voimaan tullessaan ei turvaa sitä yleistä etua, jonka edellinen laki turvasi, koska tästä puuttuvat rahat. Tämä on sanamuodoltaan niin ympärilyövä, että hallitus pääsee tämän taakse piiloon. Näin ollen voidaan todeta, että yksityistiemäärärahat ovat historiaa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Lakiesityksen toisessa käsittelyssä moni hallituspuolueen edustaja käytti hyviä perusteltuja puheenvuoroja, ed. Rimm, ed. Kuisma, ed. Mähönen, muutaman heistä mainitakseni, joiden kaikkien puheenvuorojen ydin oli selvä: Hallituksen esitys on toden totta huono.

Se muutos, jota parannuksena nyt sitten markkinoidaan hallituksen esitykseen nähden hallituspuolueiden toimesta, on niin mitätön, että se ei anna mielestäni aihetta enempää ed. Kuismalle, ed. Rimmille, ed. Mähöselle kuin muillekaan sellaisen johtopäätöksen tekemiseen, että heidän aiemmin ilmaisemansa tahto, oikea tahto ja ymmärtämys yksityisteiden puolesta, olisi nyt saanut täyttymyksen. Se, että laki kirjoitetaan niin, että valtion avustuksia "voidaan" myöntää yksityisteille, on niin blanko valtakirja, niin arvoton valtakirja käytännössä, että sen varaan ei voi kovin paljon laskea. Kaiken lisäksi vihjeitä on tiedossa ja kuultu siitä, että se rahamäärä, joka asianomaiselle momentille tulee, sikäli kuin sitä tulee, ei ainakaan ensi vuodelle kovin suuri olisi.

Ed. Kuisma (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin valiokunnan mietinnössä olevan esityksen kuin nyt suuresta valiokunnasta tulleen mietinnön, molempien, hyvyys on riippuvainen siitä, miten paljon talousarviossa rahaa myönnetään. Siinä mielessä näillä ei ole eroa.

Toinen asia on tietysti se — ed. Pekkariselle — että harkinnanvarainen lakikin on parempi kuin ei mitään lakia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myönnän, että totta kai tämä on ehkä parempi kuin ei yhtään mitään lakia. Sellaiselle hallitukselle, joka tulee valtaan toivon mukaan mahdollisimman pian, joka ymmärtää yksityisteiden merkityksen, se että laki edes tässä muodossa on kirjoitettuna, tarjoaa nopean mahdollisuuden ottaa käyttöön riittävä rahoitus yksityisteille. Sellaiselle hallitukselle tämä on käyttökelpoinen. Pahoin pelkään, että nykyinen hallitus käytännössä toimii niin, että se torpedoi koko pienen muutoksen, sanoisiko, hyvyden.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Yhtä paljon kuin itse rahojen menettäminen yksityisteiltä asiassa ärsyttää prosessin tietynlainen arvovastaisuus ja parlamentarisminvastaisuus. Todellisuudessa tapahtuma, joka on käyty, osoittaa, kuinka heikko eduskunta on. Se jyrättään yli joka tapauksessa, vaikka se selkeästi esittää oman näkemyksensä, niin kuin liikennevaliokunnassa tapahtui. Kun laki on säästölaki ja kun Lipposen hallitus tiukasti pitää kiinni jokaisesta miljoonasta, jotka se on päättänyt säästää, on itsestäänselvä asia, että sana "voidaan" on merkityksetön. Rahat poistuvat säästötarkoituksiin ja sillä selvä.

Eilen illalla käyttämässäni puheenvuorossa totesin, että tämä on vähän niin kuin hirvikolari-laki, että voidaan maksaa, jos sattuu rahaa jossakin olemaan. Hirvikolareissa rahaa on jonkin verran, tähän tuskin tulee olemaan. Ei sen puoleen, minä toivon, että rahaa tälle tulisi, ja se olisi tietysti tärkeintä yksityisteiden onnettoman aseman vuoksi, mutta niin kuin sanottu, tämä on ollut arvovastainen prosessi ja parlamentarismia halventava, ei tietenkään Lex Kuismaa halventava, mutta sellaisenaan tämä systeemi on sellainen, että keskustelu olisi saanut jäädä käymättä.

Ed. A l a - N i s s i l ä: Arvoisa puhemies! Minäkin jään murehtimaan erikoisvaliokunnan roolia asiassa. Mehän tiedämme, että liikennevaliokunta on asiaan hyvin laajalla yksimielisyydellä suhtautunut ja lakiesitystä on nyt siitä muutettu. Kuitenkin asiantuntemus ja myös säästöpainneet ovat olleet kaikki liikennevaliokunnan tiedossa.

Nyt jää epäilemään, että yksityisteiden varrella asuvia ihmisiä, joita on sekä taajarnissa että kaupungeissa, höynäytetään sillä, että järjestelmä jäisi jollakin tavalla voimaan, mutta rahoitusta ei ole riittävästi luvassa. Mielelläni tiedustelisin, kun on ministereitä paikalla: Onko tarkoitus todella hoitaa myös rahoitus?

Kun ihmiset läpikulkevat teillä, eivät he tiedä, onko kyseessä paikallistie vai yksityistie. Kun on kunnossapitovelvoite, totta kai on kohtuutonta, että ei voida pientä määrärahaa osoittaa, vaan yksityisteiden ylläpito jää niiden varrella asuvien ihmisten ja kuntien piikkiin. Siinä mielessä on outoa, että erikoisvaliokunta on tällä tavalla tässä tapauksessa tullut jyrätyksi, ed. Puisto.

Varsinais-Suomessa on 1 600 yksityistiehoitokuntaa. Miten ne nyt pärjäävät teittensä kanssa, kun ei ole mitään varmuutta rahoituksesta, sitä jään suremaan.

Ed. K e m p p a i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Kuten aikaisemmat keskustelukerrat eduskunnan täysistunnoissa varmasti kyllin selvästi osoittivat, ei ollut niinkään kysymys rahasta vaan periaatteesta. Kun hallitus lupasi työllistää, se lupasi yli miljardin muutaman kilometrin moottoritiepätkälle. Tässä olisi tuhat kertaa enemmän tietä pidetty avoimena jokaiselle kansalaiselle. Se olisi kohdistunut varmasti laajemmalle ihmisryhmälle.

Tietysti täytyy antaa tunnustus myös niille hallituspuolueiden edustajille, jotka varsin ansiokkaan keskustelun kävivät ja varmasti omissa ryhmissään kovan kamppailun, että tämä periaate olisi voittanut, mutta valitettavasti lopputulos oli tämä. Jos todella olisi tahdottu, että tämä järjestelmä säilyy, ei se olisi ehdolliseksi jäänyt, koska nyt hallitus on osoittanut tahtonsa ja varmasti myös rahassa sen tulee osoittamaan. Kun tämä työllistävyydeltäänkin olisi ollut parempi, kun raha olisi osoitettu näihin eikä moottoriteihin, se on siltä osalta vielä kyseenalainen.

Vielä arvosta. Eiväthän kyseessä ole suinkaan yksityistiet, vaan nämä tiet ovat olleet kaikkien käytössä, millä ovat toteutuneet pohjoismainen liikkumisen vapaus, kansalaisten oikeus, jokamiehen oikeus, käyttää luonnonvaroja, nauttia luonnosta. Samoin se on antanut elinkeinoille aivan oleelliset mahdollisuuden siihen, että suomalaisia luonnonvaroja voidaan hyväksi käyttää. Tämä on musta perjantai tällaisen periaatteen kaatumisen johdosta.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, kun näin ministeri Linnainmaan salissa, mutta näyttää siltä, että hän on poistunut. Aivan samalla tavalla kuin eilen illalla, kun asiaa varsinaisesti käsitelimme, ministeri oli poissa. Kävimme yökahteen asti varsin hedelmällistä ja hyvää keskustelua, niin kuin edellä jo ed. Pekkarinen sanoi.

Haluaisin kuitenkin ed. Kuisman esityksestä kysyä. Kun olette tämän kompromissin tehneet, onko tässä yhteydessä sovittu, paljonko mahdollisesti rahaa tulee ja paljonko rahaa voidaan myöntää? Ymmärrän, että ne ovat talousarvioasioita. Mutta kun olette tällaisen kompromissin tuoneet saliin, minusta olisi kohtuullista ja hyvä tietää, minkälaisista markkamääristä on puhuttu vai onko tosiaankin niin, että "voidaan" myöntää tarkoittaa sitä, että mitään ei myönnetä, kunhan vain tällä tavalla lakiin kirjataan? Minusta se olisi yksi oleellinen ja tärkeä asia tietää tällä hetkellä. Siinä mielessä olisin toivonut, että ministerikin olisi omalta osaltaan ollut kertomassa, millä tavalla hän tulee suhtautumaan kohtaan "voidaan" yksityistielain kohdalla.

Ed. S a a p u n k i : Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeintä kuitenkin, että salissa on yksityistien valtionapujärjestelmä tunnustettu tarpeelliseksi. Kyllähän tämä, vaikka kompromissi on tullutkin, on hurjan paljon parempi vaihtoehto kuin se, että tämä asia olisi haudattu siinä muodossa, kuin hallitus sen toi esille. Laki antaa kuitenkin sen mahdollisuuden, että tulevaisuudessa voidaan avustaa.

Uskon, että kentän näyttö on ollut niin vahva hallitukselle ja hallituspuolueille, että löytyy jotakin tahtoa valtiovarainvaliokunnassa asiaan puuttua. Minä toivon, että sieltä jotakin valoa vielä tulisi tänne. En minä pitäisi tätä mustana päivänä ja mustana perjantaina tältä osin. Olen erittäin iloinen, että valiokunnan kannanottoa ja näkemystä on tässä yhteydessä kuitenkin kuultu. Ymmärrän, että se on ollut varmaan vaikeaa periaatteessa hallituksellekin, koska tämä asia oli hallitussopimukseen kirjoitettu. Ihan rauhallisesti eteenpäin tästä, ja olemme tyytyväisiä, että jotakin olemme voineet asian eteen tehdä.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Haluan sanoa oman kantani, joka saattaa jonkin verran poiketa siitä kannasta, joka muulla vihreiden ryhmällä on.

Minusta päätökset rahan käytöstä yksityistien avustamiseen kuuluvat paremmin kunnille

kuin valtiolle mutta ei sillä tavalla, että valtio luopuu velvoitteestaan ja sanoo, että kunnat hoitavat, vaan samalla, kun velvoite siirtyy, pitäisi siirtyä vastaava määrä rahaa, suurin piirtein siinä suhteessa kuin yksityisteitä aikaisemmin on avustettu. Sitten paikan päällä lähempänä kohdetta voidaan paremmin harkita, onko rahan käyttö tähän niin tarpeellista, että se kannattaa, vai kannattaisiko kunnan käyttää näin valtiolta saamansa rahat esimerkiksi johonkin toiseen kohtaan.

Ne, jotka sanovat, että sen jälkeen kunnat eivät sitä rahaa myönnä, joko eivät luota kuntiin, eivät luota itseensä tai eivät luota siihen, että läheltä katsottuna rahan käyttö koetaan niin tarpeelliseksi. Minusta joka tapauksessa, kun mietitään, mikä on oikea taho harkitsemaan rahan käyttöä, kunta tässä tapauksessa on selvästi parempi kuin valtio.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olen todella kiitollinen liikennevaliokunnan puheenjohtajalle ed. Saapungille äskeisestä puheenvuorosta. Hän myöskin tietää niistä lukuisista keskusteluista, joita olemme tässä asiassa käyneet sekä valiokunnassa että yksityisesti ja koko tässä talossa ja maakunnissa, miten monille ihmisille tämä asia on periaatteellinen kysymys. Se on sitä myöskin minulle. Siitä syystä kompromissi, johon lopulta tultiin hyvin monien vaiheiden jälkeen, on hyvä sillä tavalla vaikeiden vaiheiden jälkeen, että on näyttänyt välillä siltä, että inhimilliset tavat ja menettelytavat, mitä tässä on käytetty, ovat olleet kyseenalaisia. Tätä taustaa vasten ajattelen, että se, että olemme päättämässä tässä muodossa asiasta tänään, on hyvä asia.

En myöskään puhuisi mustasta perjantaista vaan siitä, että nyt saamme kuitenkin myöskin aikaa tarkastella asiaa jatkoon kannalta sillä tavalla, että pystymme käsittelemään näitä tiekysymyksiä ja myöskin tarvittavia muutoksia, joita kieltämättä yksityistiejärjestelmään myöskin sisältyy, ajan kanssa ja sillä tavalla harkiten, että voimme palata asiaan ja olla siinä tarpeen mukaan myöskin yksimielisiä jatkossa. Toivon saman hengen säilyvän, mistä valiokunnan puheenjohtaja ed. Saapunki äsken puhui.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! On aivan totta, että laki tässä muodossaan, missä se ilmeisesti tulee hyväksyttäväksi, ei varmaankaan meitä kaikkia tyydytä. Olisimme toivoneet vähän toisenlaista ratkaisua tuntien maaseudun oloja hyvin pitkälle, mutta olen sitä mieltä, että

jos tälläkin saadaan jotakin säilytettyä, hyvä on. Aivan niin kuin täällä on todettu, että mahdollistaa se kuitenkin avustukset. Nyt jää vain nähtäväksi, miten hyvää tahtoa löytyy rahojen löytymiseen.

Yhden asian kuitenkin haluaisin todeta: Meidän pitäisi hyvin pikaisesti päästä selvittämään jo valiokunnassakin useita kertoja esillä olleet yksityiset läpikulkutien luonteen ja piirteen omaavat kulkureitit. Ilmeisesti niitten varrella asuvat ihmiset ovat kaikkein katkerimpia tästä. Paljon käytetään muitten toimesta teitä jopa läpikulkuteinä, mutta vastuu hyvin pitkälti on tieosakkailta. Sama koskee myös jääteitä, jotka ovat hyvin vaikea kysymys monissakin keskusmaalaisissa ja itäsuomalaisissa pitäjissä.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaaran hieno ajatus, joka lähti siitä, että kunnille kuuluisi yksityisteiden avustaminen, ei ehkä käytännössä toteudu siinä mielessä, että kunnissa samoilla puolueilla, jotka nytkin hallituksessa tämän avustuksen eväivät, on siellä samalla tavalla enemmistönä ollessaan mahdollisuus evätä tämä avustus. Sitä kautta se ei toteudu, vaikka se ajatuksena olisi ihan hieno asia.

Kunnat kamppailevat myös tällä hetkellä taloutensa kanssa hyvin tiukilla, ja tiedän sen ihan käytännön kokemuksesta, että hallituksessa mukana olevat puolueet eivät ole kovin innokkaita tätä rahaa kunnissakaan sinne osoittamaan.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuoron johdosta toteaisin, että useimmissa kunnissa tällä hetkellä on nimenomaan sellainen käytäntö, että nämä tärkeimmät tiet lähinnä 93 §:n mukaisesti on otettu hoitosopimuksella kuntien hoitoon niin, että silta osin, kuin valtionosuus ei vastaa kuluja, kunnat vastaavat siitä erotuksesta. Tämä on tietysti valtion kannalta erinomaisen edullinen ratkaisu, kun siihen usein on vielä tieosakkaiden osalta liitetty tietty osa talkootyötä, niin että pienellä panoksella saadaan pidettyä tieverkostoa kunnossa. Mutta jos valtionosuus vedetään pois — esimerkiksi Tornion kaupungin panos jo nykyisellään on lähes miljoona markkaa ja valtionosuus siitä noin 40 prosenttia — kysymys on siitä, kuinka paljon kunnan selkäranka kestää, käykö niin kuin sille mustalaisen hevoselle, että kun se tuon jaksaa vetää, niin jaksaa se tuonkin rangen vetää. Lopulta tullaan siihen, että tulee loppu.

Olisi todella tärkeää, että olisi valtion kannalta tietty porkkanaraha, jonka avulla saadaan tar-

koitukseen lisättyä kunnan varoja ja vielä tieosakkaiden osuutta ja talkoita. Tällä tavalla saataisiin asia hoidettua. Yksinkertainen tapa olisi, että valtionosuuslaissa olisi tietty määrä valtion budjettiin varattua rahaa, joka jaettaisiin tiekunnille.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Takula kysyi, onko rahaa. Tietysti tällä esityksellä ei rahaa tule eikä sillä valiokunnan mietinnöllä. Sekin tiedetään, että hallituksen esittämässä talousarviossa ei rahaa tähän ole esitetty. Eduskunta myöhemmin talousarvion ratkaisee, mutta senkin voi sanoa, että minulla ei ole ainakaan tiedossa, että tähän olisi hallituksen taholta rahaa luvassa. Siinä mielessä tilanne ei tietenkään ole hyvä.

Mutta totean myös sen, että kun liikennevaliokunnassa tätä käsiteltiin, hyvin suurella todennäköisyydellä, jos tämä ns. kompromissiesitys olisi siellä ollut, todennäköisesti valiokunta olisi yksimielisesti sen hyväksynyt, mutta sitä ei silloin ministeriö tai hallitus hyväksynyt. On tietysti hyvä, että nyt se hyväksytään.

Olen ihan samaa mieltä kuin monet muut puhujat siitä, mitä täällä eilen perusteellisesti keskusteltiin: Eräs vaihtoehto valiokunnankin mielestä olisi se, että jatkossa luotaisiin joku parempi järjestelmä, jolla näistä teistä pidettäisiin huolta tai näistä liikkumismahdollisuuksista ja niin, että kunnat sen nimenomaan hoitaisivat, mutta se otettaisiin huomioon kuntien ja valtion välisessä työnjaossa ja valtionosuus uudistuksessa. Toivottavasti hallitus, kun on tämän suuntaisia lupauksia antanut, toteuttaa tällaisen pysyvän järjestelyn ja asia tulee sitä kautta kuntoon.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Saapunki oli kuulemani mukaan myös radiossa kehuskellut, että tämä oli hyvä ratkaisu. Kuinka sellainen ratkaisu, ed. Saapunki, voi olla hyvä, jossa markkoja ei tule? Markat menevät, ja valiokunnan lähes yksimielisen päätöksen yli kävelään hallituksen taholta jyrän tavoin. Tämän eduskunnan pitäisi olla se elin, joka käyttää korkeinta päätöksentekovoimaa tässä maassa.

Eihän tämä ole edes kunnan ponnen arvoinen, laki, kun sanotaan, että "voidaan" tehdä näin ja näin. Minun mielestäni asiat pitäisi sanoa, niin kuin ne ovat. Tämä on katkera pettymys sekä asiakohtaisesti että parlamentarismien kannalta. Minä ihmettelen, koska tämä talo edes sen verran nostaa päätään, että pystyy osoittamaan sen, että

sillä pitäisi olla korkein lainsäädäntövalta tässä maassa.

Kansalaiset maaseudulla ja muualla, jos tämä asia on uutisoitu oikein eli sillä tavalla kuin se on tapahtunut, eivät tyhmiä ole. Nauravathan päin naamaa meille. Siitä tässä on kysymys, ed. Saapunki.

Ed. J. Andersson: Arvoisa puhemies! Ajattelin kertoa, että Turussa, jossa on kolme keskustalaista eikä yhtään kristillistä, eräs hallituspuolue esitti näitä rahoja budjettiin yksityisteiden kunnossapitoon ja oli jopa käydä niin hassusti, että esitettiin 300 000 markkaa, kun tarve olisi 100 000 markkaa. Taisi vahingossa tulla jopa liikaa rahaa näille teille hallituksen esityksen takia. Ainakin jossainpäin tämä asia on kunnassa hoidettu.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Mannisen, joka on samalla Tornion kaupunginjohtaja, puheenvuoro kertoo tästä ongelmasta aika paljon. Torniossa siis käytetään rahaa miljoona markkaa, josta 600 000 markkaa kaupungin rahaa, 400 000 markkaa valtion rahaa. Näin sen suurin piirtein ymmärsin, ja olkoot luvut mitkä tahansa.

Nyt kansanedustaja Manninen epäilee, että jos valtio antaisikin Tornion kaupungille 400 000 markkaa rahaa, ilman että se sidotaan yksityisteiden käyttöön, kaupunginjohtaja Manninen ei sitä rahaa käyttäisikään yksityisteihin, vaan löytäisi paikkakunnalta jonkun edullisemman, tärkeemmän ja paremman kohteen. Nyt minä luulen, että kaupunginjohtaja Manninen olisi tässä asiassa enemmän oikeassa kuin kansanedustaja Manninen, koska kaupunginjohtaja Manninen näkee sen alueen tilanteen kuitenkin lähempää. Tässä on vähän se henki, että valtion raha on aina vähän halvempaa kuin kaikki muu raha ja kaikkein halvinta rahaa maailmassa on EU-rahaa. Juuri sen takia päätökset pitäisi aina siirtää lähemmäksi aluetta ja myös taloudellinen vastuu, mutta samalla tietysti pitää huolta alueellisesta oikeudenmukaisuudesta.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Me taistelimme kuin leijonat siellä liikennevaliokunnassa tärkeimpien yksityistietukien puolesta ja me voitimme 15—2 ja saimme mielestämme kohtuuton hallituksen esitys työnnettyä takaisin. Meistä jokainen tietää, että hallitus voi junaila tämän asian toista kautta takaisin, ja meistä jokainen tietää, että puoluekuri kyllä sitten tukkii suut.

Kaikki se, mitä nyt kuullaan täällä, on ihan turhaa lässytystä. Yleisökin lähti kävelemään. Parempi on laiha sopu kuin lihava riita, ja minusta tässä on nyt sellainen laiha sopu, joten lopetetaan tämä turha keskustelu.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Ed. Bremerille totean, että epäonnistunut kansannousu tuomitaan kapinaksi ja kapinoinnit yleensä tuomitaan. Nyt liikennevaliokunta saa kurinpalautusta täällä salissa. Yllättävää tässä on minusta se, että se edustaja, joka liikennevaliokunnassa otti hyvän kannan ja esitti, että hallituksen esitys hylätään, täällä salissa tekeekin toisenlaisen esityksen. Mutta kyllä kai se sosialidemokratia opettaa, toveri ed. Kuisma, sillä näinhän tässä nyt huonosti kävi, että yksi sana muutti kaiken yhdessä yössä. Se on sana "voidaan". Nyt "voidaan" kyllä vielä, ei siinä mitään. Mutta kun on kuultu, että varmasti ei nyt sitten tule rahaa, niin se tarkoittaa sitä, ettei tule.

Rouva puhemies! Vasemmistolaisen ajattelun lähtökohta on tasa-arvo hyvin syvästi ymmärrettyinä, tasa-arvo ihmisten välillä, tasa-arvo siten että maan eri osissa erilaiset palvelut ja myös tieyhteydet, liikenneyhteydet, ovat samalla tasolla. Me lähdemme myös siitä, että tasa-arvon täytyy olla taajamien ja maaseudun välillä.

Nyt on niin, että päätiet, joihin käytetään hyvin paljon rahaa, rakentaa valtio. Maaseudulla on erittäin tiheä yksityisteiden verkosto, jonka ylläpitämiseen ja rakentamiseen paikallinen väestö on koko ajan joutunut antamaan rahaa. Nyt se vähäkin tukiraha otetaan pois. Eihän tässä ole mitään tasa-arvoa, kun samaan aikaan kuitenkin moottoriteihin löytyy lisää rahaa.

Vihreistä on tullut hyviä selityskoneita, mutta minä esimerkiksi olen utelias kuulemaan, miten ed. Soininvaara, vihreyden pääarkkitehti selittäisi: Moottoriteihin 1,3 miljardia lisää, onko se teidän linjanne mukaista, ja yksityisteiltä vähän yli 100 miljoonaa pois? Tämäkö on sitä vihreyttä nyt sitten? Oikein huikaisee näin vihreä. (Ed. Soininvaara: Ei se mitään vihreyttä ole!) — Miksi tämä näin sitten menee? Tehän olette hallituksessa olleet tätäkin kompromissia vääntämässä.

Eli täytyyhän tässä tietysti nähdä, mitä tässä tapahtui. Tässä liikennevaliokunta perehtyi asiaan, otti hyvän selvän kannan ja nyt liikennevaliokunnan kanta pannaan matalaksi. Eli tämä on todella valitettavaa eikä oikein tämän eduskunnan arvoaakaan nostavaa, koska jos joku asiantuntijavalioikunta niinkin selvin numeroin

ja käytännössä lähes yksimielisesti ottaa selvän kannan, kyllä kai sillekin joku merkitys tässä meiningissä pitäisi antaa. Mutta ei näköjään anneta. Minä ihmettelen todella, että samat henkilöt, jotka ehdottivat hyvää ratkaisua, ovat seuraavana päivänä esittämässä tasan toisenlaista ratkaisua. Kyllä tämäkin vähän vaappumista tähän lisää tuo, valitettavasti.

Mutta tietysti tässä on se toivo vielä elämässä. Pidetään sitä yllä. Tämä salihan lopulta päättää, tuleeko niitä rahoja vai ei. Niin kuin täällä varmasti jokainen tietää, siitä asiasta äänestetään. Silloin jokainen kansanedustaja joutuu itse tykönsä katsomaan, mitä se sana "voidaan" tosiasiassa pitää sisällään. Sama luku ja momentti tulee olemaan joka syksy tästä lähtien tietysti äänestyksen kohteena, jotka tosin on nyt poistettu koko budjettiesityksestä, niin että ne pitää sinne yrittää saada takaisin.

Isoista rahoista ei ole kysymys. Tässä on paljon nyt myöskin psykologiaa. Maaseudun teistä, kun ihmiset niitä ylläpitävät, on kustannettu omista rahoista iso osa, mutta se, että on tultu vastaan, on antanut jonkinlaisen tunteen, että tällä hommalla on merkitystä. Nyt kun lyödään päähän lujaa, seurauksena on se, että innostus myöskin siellä maaseudulla ilman muuta vähenee. Yksityisteiden kunto tulee rapautumaan, ja se on ihan typerä säästötoimi kaiken kaikkiaan, sillä jonain päivänä ne tiet pitää kuitenkin kuntoon laittaa ja sitten se maksaa enemmän.

Mutta jos tässä semmoinen kompromissi saadaan jossain vaiheessa, että tulee rahaa sille momentille, sitten minä peruutan näitä puheitani aika pitkälle, mutta en kokonaan vielä sittenkään. Minä vain nyt epäilen pahasti, että tässä on ideanakin ollut se, että kun ei muuta enää keksitty, niin tämä yksi kurja sana "voidaan" tähän sitten keksittiin, ja ihmettelen, että keksijöinä ovat samat, jotka olivat ihan toisella kannalla päivää aikaisemmin. Mutta näköjään se eduskunta teettää, mitä teettää.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä vanhaan tuttuun tyyliinsä puhui painavasti vasemmistolaisesta ideologiasta ja viittasi tasa-arvokäsitteisiin ja kaupunkien ja maaseutualueiden tasa-arvoon teiden kunnostuksen ja ylläpidon osalta. Hän viittasi siihen, että valtakunnallisesta tieverkosta vastaa hallitus. Nyt maaseutualueita alettaisiin rokottaa, maaseutukuntia alettaisiin rokottaa, siitä, että ne joutuisivat kantamaan suurempaa vastuuta yksityisteistä.

Minäkin tunnistan tuon tasa-arvo-ongelman. En kuitenkaan tule maaseutualueelta vaan urbaanista yhteisöstä kaupunkialueelta. Kaupunkikunnat vastaavat tällä hetkellä katuverkostostaan ja hallitus vastaa valtakunnallisista tieverkostoista. Me olemme kokeneet myöskin hyvin suurena ongelmana muun muassa täällä pääkaupunkiseudulla sen, ettemme tahdo saada liikenneverkostomme rakentamiseen riittävästi valtion määrärahoja. Tämä on myös tasa-arvonäkökulma, ja haluaisin tältä osin täydentää ed. Tennilän esitystä.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ystävälleni ed. Soininvaaralle totean, että jos 400 000 markkaa ja yleensä koko valtionavustusjärjestelmä ajetaan kokonaan kuntien valtionosuusjärjestelmään, niin sehän käytännössä merkitsee sitä, että se jaettaisiin markkaa per asukas. Mutta koska tiet eivät ole metri per asukas, se ei johda ollenkaan samaan lopputulokseen kuin se, että meillä on erillinen laki, jossa tavallaan tiekohtaisesti myönnetään avustukset. Sen vuoksi en pidä hyvänä ratkaisuna sitä, että yksityistiet pantaisiin sisään varsinaiseen kuntien valtionavustusjärjestelmään.

Arvostan suuresti ed. Soininvaaran kunnallishallinnollista asiantuntemusta, mutta totean, kuten hän mainitsi, että olen 25 vuotta todella hoitanut kaupunginjohtajan virkaa ja ed. Soininvaara on vasta ehdolla apulaiskaupunginjohtajan virkaan.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minullakin ed. Tennilän lailla on varaa vaikka pyytää anteeksi puheenvuorojani, jos toteutuu se optimistinen malli, jota täällä nyt tarjoillaan, että sana "voidaan" tarkoittaa sitä, että teihin osoitetaan rahaa. Minulle on ainakin halpa ratkaisu pyytää anteeksi näitä puheitani. Mutta katsotaan, kumpi on oikeammassa.

Liikennevaliokunnan jäsenille, jotka saivat päätöksen aikaan, on annettava tunnustus, että taistelitte. Se oli hyvä voitto ja varmaan hyvässä hengessä tehty, mutta sota on kyllä minun mielestäni nyt hävitty tässä asiassa.

Oliko kompromissi hyvä ratkaisu, aika sen näyttää, kuten totesin, mutta kyllä me koemme, että tässä on erittäin suuri takapakki ja periaatteellinen muutos tehty ennen kaikkea siltä kannalta, että ei keskusta ole ollut mukana tekemässä tätä kompromissia. Jos meillä olisi ollut valta, jos olisimme olleet hallituksessa tai jos vaihtoehtobudjettimme olisi toteutunut, ei tällaista esitys-

tä olisi tehty. Kyllä meillä täysi oikeus on arvostella sitä, eikä meitä siitä saa kiinni.

Kyllä tämä on musta perjantai joka tapauksessa tämänkin asian osalta, saati kaikkien muiden päätösten, mitä täällä on tapahtunut. En tiedä, kyllähän kristillinen periaate on, että kun lyödään toiselle poskelle, niin käännetään toinen. Sekin voi toteutua, mutta harvoin siitä poliitikassa on ollut mitään apua.

Ed. T i u r i : Rouva puhemies! Tiesiat näyttävät olevan kiihdyttäviä, niistähän riidellään siellä, missä teitä onkin, aika paljon silloin tällöin naapurien kesken, kuka saa kulkea ja kuka ei. Minusta valtion erillinen osuus teiden rakentamiseen ja huoltoon on hieman jälkeenjäänyt Kun kaikki muut valtionosuudet on kuitenkin jo pantu kunnille yhteen nippuun, niin että kyllä tämäkin sinne kuuluisi. Silloin asia olisi ratkaistu niin, että tiet edelleen ovat niiden käytettävissä, joille ne tähänkin asti ovat olleet käytettävissä.

Moottoriteitä täällä on moitittu siitä, että niihin pannaan rahaa, mutta niitä pitkinhän kulkee koko kansa suurin piirtein tai ainakin kansan tavarat, kun rahdataan tuotteita kohti pohjoista etelästä ja päinvastoin, niin että ei niitä voi verrata yksityisteihin, joita käytetään vain paikallisesti. Siitä syystä minusta on turha vedota näihin suuriin summiin, mitä moottoriteihin on pakko panna.

Kaiken kaikkiaan yksityisteiden avustus on jokseenkin vaatimaton osa siitä, mitä siellä tarvitaan, niin että sillä ei voi olla suurta merkitystä. Minäkin ilmeisesti kesämökin omistajana olen saanut sitä avustusta, mutta kyllä uskoisin, että ainakin minä pystyisin maksamaan valtionosuuden verran kunnallekin ja monet muutkin kesämökinomistajat, niin että kyllä siinä varmaan on rahaa mennyt vähän vääriinkin paikkoihin.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Ed. Tennilälle haluan sanoa, että ensinnäkin hän aivan hyvin tietää, että vihreät eivät olleet moottoritieraheja täällä kannattamassa. Se mitä sainoin, tarkoitti, että minun mielestäni valtion pitäisi nämä rahat niille alueille antaa. Mutta me täällä etelässä arvostamme pohjoisen päätöksentekokykyä niin paljon, että emme halua sitoa pohjoisen kuntien käsiä siinä, että jos me annamme tietyt rahamäärät, teidän pitää se tähän tarkoitukseen käyttää. Jos ed. Tennilä toivoo, että kädet sidottaisiin, eivätkö pohjoisen kunnat voi itse sitoa omia käsiään? Pitäkö valtion tulla vielä ne kädetkin sitomaan?

Siihen viitaten todella myös, mitä ed. Manninen sanoi, en myöskään sanonut, että pitäisi jakaa markkaa per asukas, vaan se voidaan hyvin tehdä markkaa per metri tai markkaa per neliökilometri, jos halutaan kunnan pinta-alan se suhteuttaa. Minusta markkaa per metri on hyvä sillä tavalla, että katsotaan, kuinka paljon kunnan alueella on sellaista tietä tai katuria, joka ei ole valtion ylläpitämää. Silloin avustus jakautuu ehdottomasti oikeudenmukaisesti.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Soininvaaran puheenvuoron osalta totean, että kyllä minä liikennevaliokunnassa olin valmis selvittämään sellaisen mallin ja kannatin sitä esitystä, joka siellä pontenakin on, että katsotaan, onko olemassa joku vaihtoehtoinen tukijärjestelmämuoto, joka menee kuntien valtionapujen puitteissa. Mikä se muoto on, sitä pitäisi tarkasti laskea ja katsoa, onko sellainen luotavissa niin, että se on oikeudenmukainen, koska eri kunnissa on eri verran yksityisteitä ja ehkä kuntien kantokykykin on erilainen, vaikka se nyt menettää muutoin merkityksensä kylläkin.

Mutta tämä selvitys ei tähän hätään kerkiä ollenkaan. Nyt on kysymys siitä, onko ensi vuonna valtionapuja yksityisteille vai ei, ja siitähän täällä päätetään. Kyllä liikennevaliokunnan järjestys oli oikea, että valtionapulaki pidetään voimassa niin kauan, kunnes on saatu selvitys ja mahdollisesti sen mukaan tehdään uusia päätöksiä. Tässähän mennään takaperoisesti. Ensin laskautetaan koko systeemi ja sitten ryhdytään selvittämään, mitä tilalle tehtäisiin.

Väitän vielä toisen kerran, että loppujen lopuksi rapistuvien teiden korjaaminen jossakin vaiheessa tulee maksamaan enemmän, kuka maksaakaan, kuin se, että ne pidetään koko ajan kohtuukunnossa. Säästöä ei tule.

Ed. T i u s a n e n : Eduskunnan puhemies! Kun liikennevaliokunnan enemmistö, käytännössä kaikki hallitusryhmät, olivat valmiit tuomaan asian juuri tässä muodossa, kuin se tänään on tullut suuresta valiokunnasta, liikenneministerille kompromissina, jotta tämä laki voitaisiin säilyttää ja mahdollistaa se, että valtio myös jatkossa tukee yksityisteitä, niin liikenneministeri näytti valiokunnan edustajille ovea ja sen, missä kaappi seisoo. Valiokunnan enemmistö, käytännössä koko valiokunta, varmasti myös valiokunnan varapuheenjohtaja, lähtee siitä, että meillä on mahdollisuus saada rahaa myös tulevaisuu-

nessa, kun tämä lakiesitys hyväksytään. Niin kuin ed. Tenniläkin totesi: Eläkäämme toivossa tässä asiassa!

Mutta haluaisin viitata siihen, että tämä ylimääräinen kiertotie, jonka asia kiersi liikenneministerin kannan vuoksi, on johtanut muun muassa siihen, että me istumme tänään täällä, ja siihen, että suuri valiokunta ei pystynyt asianmukaisesti tänään käsittelemään erittäin tärkeitä asioita, kuten valtiovarainministeri Theo Waigelin yhteyttä omaan valtiovarainministeriimme ja hänen kirjettään. Eli tällaisia työtapaturmia ja todellista harmaan perjantain sävyä tulee tästä ylimääräisestä ja turhasta asian kierrättämisestä.

Siihen, millä tavalla valtionosuusudistusten jälkeen myöhemmin asia pystyttäisiin järkevästi hoitamaan, tarjoutuu muitakin mahdollisuuksia kuin se, minkä ed. Manninen pessimistisesti totesi. Meillä on mahdollisuus nyt, kun itse laki säilyy, käyttää myös taloudellisia resursseja tähän asiaan.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pieni selvitys aluksi. Kunnissahan on kolmenlaisia yksityisteitä: teitä, jotka eivät saa ollenkaan avustusta keneltäkään; sitten on teitä, jotka saavat kunnan apua; ja kolmas laji ovat nämä, jotka saavat valtion ja kunnan apua. Monet näistä, jotka saavat valtion ja kunnan apua, ovat verrattavissa paikallisteihin, koska niillä on läpikulkuliikennettä ja ne ovat ihan niihin verrattavissa juuri tämän liikenteen takia. Näille teille rahojen pois ottaminen on mitä epäoikeudenmukaisin teko. Tuntuu uskomattomalta, että järki ei voita, sillä rahakysymyshän tämä ei ole. Täällä on selvitys, että rahathan kyllä löytyvät, jos haluttaisiin järjestellä. Pohjimmiltaan tämä on arvokysymys, ja silloinhan ratkaisee muu kuin terve harkinta, valitettavasti.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen vain kuunnellut tähän saakka keskustelua, mutta

kun tässä nyt on eräitä sellaisia näkökohtia tullut esille, joihin vielä voisi pikkuisen lisäarvoa antaa, käytän tätä tilaisuutta hyväkseni.

Nimittäin tässähän on ollut neljä vaihtoehtoa. Yksi on että tämä avustusjärjestelmä poistuu, toinen että se on entiseen malliin tavallaan avunantoon velvoittava, kolmas että se on "voidaan"-muodossa, niin kuin se nyt on suuren valiokunnan jäljiltä. Viimeinen vaihtoehto on se, että koko tämä järjestelmä tulisi osaksi vuoden 97 alussa voimaan tulevaa uutta valtionosuusjärjestelmää. Jos tätä viimeksimainittua ajatellaan, niin silloin kyllä se, mitä ed. Soininvaara äsken totesi, että tämä raha on eräällä tavalla korvamerkitsemätön, on ainut vaihtoehto. Voidsaanko juuri ajatella, että uusi järjestelmä olisi sellainen, että se muutoin on korvamerkitsemätön ja kunnalle vapaat kädet antava, paitsi yksityisteitten avustuksen osalta se on korvamerkitty? Ei juuri kuulosta mahdolliselta. Tässä mielessä, jos viimeksi mainittu on se vihonviimeinen vaihtoehto, johon tässä tähdätään — ja ensi vuosi on tässäkin eräänlainen ylimenokausi — niin silloin se merkitsee menoa tällaiseen järjestelmään, johon ed. Mannisen Torniossakin täytyy sitten sopeutua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen